

Nederland was over het algemeen traditioneel en conservatief. Op de kunstacademies gold de zeventiende-eeuwse Hollandse schilderkunst als de absolute norm. Daarnaast was er een sterke invloed vanuit de Duitse romantiek, die zich vooral kenmerkte door idealisering van het landschap. Er was nauwelijks sprake van vernieuwing. Ditzelfde conservatisme trof men ook aan in de literatuur. De Nederlandse poëzie werd gedomineerd door dominees en theologen, die stichtelijke en gekunstelde vrome verzen schreven. Jonge schrijvers en kunstenaars waren uitgekeken op de negentiende eeuw met haar zelfvoldaanheid en gezapigheid en kwamen in opstand tegen de behoudende sfeer. Ze voelden dat ze op de drempel stonden van een geheel nieuwe tijd.

Dit gemengde gevoel van enthousiasme en onzekerheid leidde bij veel kunstenaars tot een vlucht uit de dagelijkse werkelijkheid. Ze wentelden zich in een wereld van kunst, luxe en genot en waren uitsluitend gericht op het scheppen van schoonheid. Kunst was er omwille van de kunst en stond niet in dienst van een maatschappelijk doel. Kunstenaars en schrijvers voelden zich verheven boven het gewone volk en gaven zich soms over aan decadent gedrag en overdreven verfijning. In deze tijd kwam ook in Nederland het woord *bohémien* op. Hiermee werd iemand bedoeld die buiten de gevestigde sociale normen leefde, zonder veel waarde te hechten aan materiële rijkdom of burgerlijke conventies. Zij waren meestal actief in kunst, literatuur, muziek of filosofie en vertoonden vaak ongepast gedrag, vaak in combinatie met drank of drugs. Kunstenaars raakten steeds meer gefascineerd door alles wat uit Frankrijk kwam. Het nieuwe realisme, het leven als bohémien en de bruisende levenslust van Parijs spraken enorm tot de verbeelding. Parijs oefende een onweersaanbare aantrekkingskracht uit op iedereen die ontevreden was over het suffe en conservatieve culturele klimaat in Nederland. Het treinstation Gare du Nord in Parijs werd voor veel schrijvers en kunstenaars – net als New York jaren later – de poort naar een nieuwe wereld.

Afbeelding 1 Restaurant ‘Mille Colonnes’ in Amsterdam.

Sfeertekening van Café Mille Colonnes op het Rembrandtplein in Amsterdam. Aquarel van Isaac Israëls. Omstreeks 1890-1895¹.

In het snel groeiende Amsterdam van de jaren tachtig van de negentiende eeuw kwamen kunstenaars, journalisten en studenten bijeen in nieuwe cafés zoals Mille Colonnes en Café Schiller. Onder het genot van grote hoeveelheden bier en in de nevel van tabaksrook werd er over kunst, wetenschap en politiek gediscussieerd. Het café stond bekend om zijn prachtige interieur: een groot aantal kroonluchters, marmeren tafeltjes en wanden met grote spiegels waarin de vele lichtjes werden weerkaatst. Hier kwamen veel groepen kunstenaars, schrijvers, politici en wetenschappers samen. Mille Colonnes (ook wel Café Mast

¹ Afbeelding: met toestemming van (KMSKA), inv.nr. 2651, foto: Hugo Maertens, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen – Collectie Vlaamse Gemeenschap (public domain).

genoemd) was geen armoedige gelegenheid. Hoewel bohemieën zich voordeden als armoedzaaiers, waren de meeste klanten van goeden huize. De schrijver Frans Erens geeft het volgende beeld van de sfeer in zo'n gelegenheid:

“Het schijnt dat nieuwe ideeën over kunst moeten worden geboren in tabaksrook, bij het gerinkel van glazen, het heen en weer geloop van kellners en het langsstrijken van onverschillige bezoekers.”

En over de discussies aan tafel schrijft hij:

“Ja, dat zwammen ... in de cafés bij Willemsen, Mast, Krasnapolsky, de Poort van Cleve of in allerlei kroegjes in Amsterdam! Wat hebben wij gepraat en wat heb ik gepraat! Wat heb ik betoogd, verklaard, verdedigd, afgebroken!”

Erens, Frans (1938). *Vervlogen jaren*. Het Thijmfonds.

Rond de student klassieke talen Willem Kloos vormde zich een groep schrijvers en kunstenaars, waaronder Jacques Perk, de student medicijnen Frederik van Eeden, kunstschilder Willem Witsen en Karel Alberdingk Thijm. Zij kenden elkaar van het letterkundig genootschap Flanor, waar ze elkaar voorlezen uit eigen werk en discussieerden over wetenschap en Nederlandse literatuur. Het doel van dit studentikoze genootschap was “het beoefenen van fraaie letteren, het bevorderen van hun bloei en het houden van gedachtewisselingen op dit terrein en andere terreinen van kunst en wetenschap”. Ook werden debattechnieken geoefend. En er was veel drank. Dit gezelschap zette zich af tegen de moralistische, ziellose en weinig inspirerende dominee-poëzie. Deze jonge schrijvers hadden kritiek op zowel de inhoud als de vorm van die poëzie,